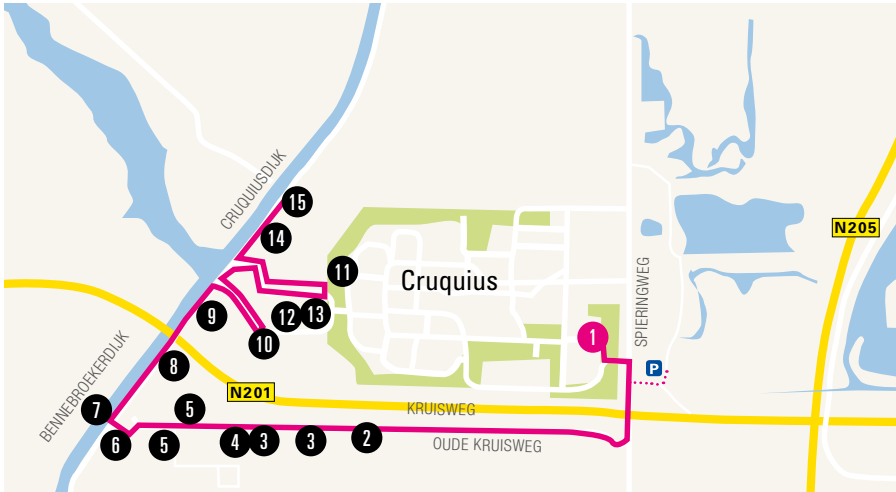

Ommetje Cruquius

De lengte van de wandeling is circa 3,5 km

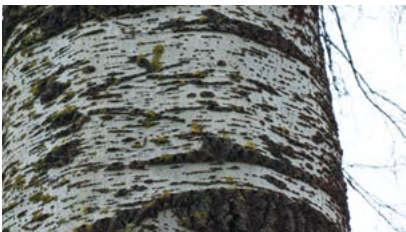
‘Bomen om bij weg te dromen’ is een serie fiets- en wandelroutes (evt. autoroute) langs bijzondere en monumentale bomen in de Haarlemmermeer

U wandelt, fietst of rijdt er met de auto vaak ongemerkt voorbij. Bomen die meestal al meer dan een eeuw figureren in de ontwikkeling van de Haarlemmermeer. Een aantal heeft de ontstaansgeschiedenis tot op heden meegemaakt en de oudste bomen - de essen bij de Eendenkooi in Vijfhuizen - hebben enkele eeuwen over het Haarlemmer Meer uitgekeken! Bomen die onze polder een groen gezicht geven, ons van zuurstof voorzien en van fijnstof verlossen. Velen zijn zo mooi en/of indrukwekkend, dat je er gemakkelijk bij wegdroomt. Er zijn veertien routes beschikbaar in ALLE delen van de Haarlemmermeer. Kijk voor een overzicht op www.stichtingmeergroen.nl

Deze wandeling voert langs één van de historische plekken van de Haarlemmermeer, het gemaal van Cruquius. Dit gemaal heeft samen met het gemaal in Buitenkaag en Lijnden de Haarlemmermeer leeggepompt. Bij het gemaal en het naastgelegen Theehuis staan diverse bomen die dateren van de drooglegging in 1852. Maar er zijn meer bomen om bij weg te dromen te zien in en rond Cruquius. De meeste bomen staan op openbaar terrein en zijn vrij te bezoeken. Sommige bomen zijn privébezit. De eigenaren hebben toestemming gegeven om aandacht op de boom te bevestigen, maar willen geen bezoekers op hun terrein. We verzoeken u hun privacy te respecteren.

We beginnen op de parkeerplaats van het Pannenkoeken Paviljoen De Groene Weelde Kruisweg 1625, Cruquius. Vanaf het parkeerterrein loopt u rechtsaf richting de Spieringweg. Dan weer rechts. U ziet dan al snel aan de overzijde het bord van Paswerk (Spieringweg 835).

1 Rond deze parkeerplaats (In het weekend is parkeerterrein afgesloten. Bomen zijn vanaf de weg zichtbaar) staan acht indrukwekkende grauwe abelen. De grauwe abeel is een kruising van de zilverpopulier en de ratelpopulier. De bomen zijn circa 80 jaar oud en de dikste is bijna 4 meter in omtrek. De grauwe abeel is een snelle groeier. Daarnaast is hij herkenbaar aan de ruitvormige patronen op de schors. Deze ruitvormige inkepingen zijn openingen in de schors die kurk bevatten en heten lenticellen. Door deze openingen kan de boom ademen. Ook de zilverabeel of zilverpopulier heeft deze ruitvormige inkepingen.

Vervolg de Spieringweg naar het zuiden en steek de N201 over. Sla na 25 meter rechtsaf de Oude Kruisweg op.

2 De Oude Kruisweg is een oude weg zoals er veel in de Haarlemmermeer zijn, beplant met wat de meest populaire boom van de polder lijkt: de Canadese populier. Deze snel groeiende boom is een kruising van de inheemse zwarte populier met een Canadese populier. Tot de jaren 60 werd vooral de inheemse zwarte populier aangeplant. Deze groeien breder uit dan de andere soorten. De oudste inheemse zwarte populieren staan nog op de Geniedijk. (Helaas zijn in 2013 bijna alle zwarte populieren op de Geniedijk gekapt!). Let bij de bomen aan de Oude Kruisweg op de steile takhoek. Deze groep van circa 25 bomen dateert waarschijnlijk uit de zeventiger jaren. De dikste is 3 meter in omtrek.

U loopt de Oude Kruisweg helemaal af.

3 Naast Oude Kruisweg 68 op een leeg perceel staat een fraaie rode beuk van 80 jaar oud.

4 Bij nummer 226 staat een bijzondere boom. (Privé-terrein NIET betreden). Een oosterse plataan met vier enorme takken (op foto drie zichtbaar). Deze is een keer afgezaagd op circa 1 meter hoogte en toen uitgelopen. De Oosterse plataan komt niet veel voor in de polder. We hebben er 5 gevonden. De meest algemene plataan is de gewone plataan, die een kruising is tussen de oosterse en de Amerikaanse plataan (Sycamore tree). De oosterse plataan heeft fijnere en dieper ingesneden bladeren en vormt 4 tot 6 zaadbollen aan een streng. De gewone plataan heeft 1 of 2 zaadbollen per streng. Deze boom is ruim 3 meter in omtrek en ruim 100 jaar oud.

5 Bij nummer 21 staat nog een fraaie rode beuk van 2.6 meter omtrek van een jaar of 90.

6 Bij nummer 280 staat in de voortuin een mooie zomereik van een jaar of 70 met een omtrek van circa 2.4 meter. Eiken komen niet zoveel voor in de polder, omdat ze van zanderige grond houden.

7 Op de plek waar de Oude Kruisweg de bebouwing uitgaat, ligt een onderdeel van de verdedigingswerken van de polder. Het is een verzameling van bunkers, die in 2011 zijn gerestaureerd en waaraan deels een speelbestemming is gegeven. Langs de weg bij de bunkers staan twee oude Hollandse iepen van een jaar of 70, waarvan de dikste circa 2.5 meter omvang heeft. Dergelijke oude iepen zijn bijzonder, omdat ze een aantal golven van de iepenziekte overleefd hebben en waarschijnlijk nu redelijk resistent daarvoor zijn.

Loop richting de Ringvaart en ga dan rechtsaf de Bennebroekerdijk op tot de N201.

8 Bij de brug van de N201 over de Ringvaart staan ook een paar mooie Hollandse iepen. Niet zo oud als de iepen bij de vestingwerken, 40-50 jaar met een omtrek van circa 2 meter.

Steek de weg over naar Museum De Cruquius.

Deze plek is om meerder redenen de moeite waard om te bezoeken. Koning Willem I besloot in 1837 tot het instellen van een staatscommissie voor het droogmaken van de Haarlemmermeer. Twee gevaarlijke stormen in dat jaar die Amsterdam, Haarlem en Leiden bedreigden, waren de aanleiding om een al eeuwen durende discussie over de droogmaking vlot te trekken. De droogmaking op stoomkracht werd een prestigeproject dat Nederland het industriële tijdperk inloodde. Men had uitgerekend dat er drie stoomgemalen nodig waren om het meer leeg te malen. In 1840 werd de eerste zode gestoken voor de 63 kilometer lange Ringvaart en Ringdijk. Nog voordat het meer was omsloten, startte de bouw van De Leeghwater in 1845 in Buitenkaag. Deze diende als prototype voor de twee andere. De bouw van De Lijnden en De Cruquius startte in 1847. Ze werden voltooid in 1849. Na drie jaar en 3 maanden was 800 miljoen kubieke meter water weggepompt. In tegenstelling tot De Lijnden en De Leeghwater is De Cruquius later niet gemoderniseerd. Het gemaal deed geen actieve dienst meer sinds 1912, maar was vanaf dat jaar reservegemaal. In 1932 werd het definitief stilgelegd. De andere twee gemalen waren wel gemoderniseerd en konden vanaf die tijd ook zonder De Cruquius de polder drooghouden. Naast het gemaal ziet u Theehuis Cruquius. Oorspronkelijk was dit de woning van de opzichter van het gemaal. In 1932 werd het ingericht als museum van industriële geschiedenis. De opzichterswoning werd een theehuis.

9 Rond het theehuis staan imposante bomen en struiken die omstreeks 1849 en later geplant zijn. Dankzij goed beheer hebben ze de tand des tijds overleefd.

- Aan beide zijden vlak naast het theehuis staan twee indrukwekkende zomereiken. Een van ruim 3 meter en een van bijna 3

meter dik. Deze zijn ongetwijfeld omstreeks 1849 geplant.

- Aan de oprijlaan naar de parkeerplaats achter het theehuis, onder aan de dijk, staat een rij mooie essen. De eerste is het dikste (2.5m), omdat deze het meeste licht krijgt.
- Voor het theehuis staat een aantal hulst- en taxusstruiken. Deze groeien niet zo hard als eiken, maar zijn mogelijk ook van dezelfde leeftijd. De dikste hulststruik is 1 meter in omvang en de dikste taxus 1,5 meter.
- Een nog minder snel groeiende plant is de buxus. Tussen het theehuis en gemaal/museum staat een groep buxussen die de moeite waard is om nader te bekijken. De dikste is maar 50 centimeter dik maar ook ruim 150 jaar oud. Een van de buxusstruiken is enkele tientallen jaren geleden dood gegaan. De groengroep van het museum heeft toen een huzarenstukje uitgehaald door een 120 jarige buxus van elders hier te planten en in leven te houden. Er staat een bord bij. 'Wat liefde en aandacht al niet vermag!'

Achter de parkeerplaats achter het theehuis begint een klein weggetje dat van de dijk afloopt. Ga dit pad op.

10 Direct achter de parkeerplaats voor het weggetje met het bord 'verboden voor onbevoegden' staat een mooie rij Italiaanse populieren. Een stuk of 8, waarvan de dikste ongeveer 3 meter dik is. Italiaanse populieren zijn een kweekvorm van de zwarte populier. Ze hebben een zuilvormige hoog opgaande groei.

Loop terug naar de Ringvaart. Links zien we het begin van het Spaarne die doorloopt tot in Haarlem en het Noordzeekanaal. U kunt via het pontje (afvaart bij theehuis) of de fietsbrug een meter of 400 verder, een mooie fiets- of wandeltocht maken langs het Spaarne.

Rechts ziet u 3 opvallende woontorens. Achter de woontorens om is een klein weggetje. Als we dit volgen komen we achter langs de woontorens bij een groentetuincomplex. Hier valt de zanderige bodem op. Dat is voor de Haarlemmermeer vrij bijzonder, want daar is voornamelijk zeeklei. Mogelijk is dit een restant van een oude strandwal zoals we die in Heemstede en Haarlem nog vinden. Dit zand is mogelijk de verklaring voor het grote aantal eiken dat we langs dit weggetje aantreffen. Het zijn er wel twintig, van allerlei leeftijden.

11 Tussen alle eiken langs dit weggetje staat een fors uit de kluiten gewassen es. Deze is op borsthoogte 2.8 meter in omvang; op 50 centimeter hoogte is deze boom maar liefst 4 meter!

12 Op het groentetuincomplex staat een groepje van 3 groene beuken en 3 paardenkastanjes. Ze zijn goed vanaf de weg te zien. Ook deze bomen zullen minstens 100 jaar oud zijn. De dikste beuk is 2.4 meter en de dikste kastanje 2.8 meter.

13 Onze grootste verrassing was de laatste eik van het pad, die net na een hek (over het weggetje) van manege Cruquiushoeve staat. Deze indrukwekkende boom is ruim 3.5 meter in omtrek en daarmee de dikste zomereik van de polder. Deze boom is mogelijk zo dik geworden door de gunstige groeiomstandigheden en vruchtbare bodem vlak na de drooglegging. Op een topgrafische kaart van 1869 is te zien dat het oude land waar het gemaal op gebouwd werd, doorliep tot de parkeerplaats achter het theehuis. De oud-landlijn volgde de Veldweg oost- en westwaarts langs het fort bij Cruquijs en richting het huidige golfterrein. Als het hek bij deze boom open is, kunt u het erf van manege Cruquiushoeve op. Op het erf staan 2 eiken en kastanjes van circa 3 meter omtrek. Deze dateren waarschijnlijk ook uit 1854, toen deze hoeve gebouwd is. De hoeve is cultuurhistorisch interessant

en een rijksmonument. De stichter was de Heemsteedse familie Crommelin, die zich op de rensport en de paardenfokkerij had gericht, maar ook melkvee had. De koeien uit zijn ronde stal leverden tbc-vrije melk aan ziekenhuizen in de omgeving. De manage is nog steeds in de oorspronkelijke blauwe Crommelin-kleuren geschilderd. De Cruquiushoeve maakt deel uit van SEIN, Stichting Epilepsie Instellingen Nederland. SEIN is een kennis- en expertisecentrum voor mensen met epilepsie en verwante aandoeningen.

Wandel terug naar de Cruquiusdijk aan de Ringvaart.

14 Direct rechts op Cruquiusdijk 32 staat een zomereik van een jaar of 80 met een omvang van ruim 2 meter.

15 De laatste boom van deze route staat na 200 meter langs de dijk bij nummer 78, een zomerlinde. De zomerlinde heet ook wel grootbladige linde. Winterlindes zijn kleinbladig (de mooiste exemplaren vindt u in de Badhoevedorproute). Een kruising tussen deze soorten heeft de

gewone of Hollandse lindes opgeleverd met bladeren die een tussenliggende grootte hebben. De boerderij die bij nummer 78 verder van de ringvaart dijk in het land staat, is oorspronkelijk gebouwd aan de Veldweg. De oude weg die de 'kust' lijn vormde tussen het 'oude' land en het Haarlemmermeer. Het mee inpolderen van een stuk 'oud' land bij het graven van de ringvaart was noodzakelijk om de ringvaart te kunnen graven. Overal werd een strook van 50-200 meter meegenomen en werden schiereilanden en hoeken afgestoken van de natuurlijke oever.

Hiermee is onze wandeling beëindigd. Om terug te komen bij het beginpunt, loopt u terug naar de N201, slaat linksaf en volgt u de N201 tot de kruising met de Spieringweg. Daar ziet u het Pannenkoeken Paviljoen al liggen.

We hopen dat u genoten heeft van de bomenrijkdom rondom Cruquius. Probeer ook eens een van de andere fiets- en wandelroutes langs bijzondere en monumentale bomen uit. U vindt ze op www.stichtingmeergroen.nl

Colofon

Bomen om bij weg te dromen is een project van Stichting M.E.E.RGroen in samenwerking met De Heimanshof. De routes zijn te downloaden via www.stichtingmeergroen.nl

Tekst: Franke van der Laan en Ans Röling.
Vormgeving: Member Since. Foto's: Ans Röling.

JANUARI 2015

Mogelijk gemaakt door de provincie Noord-Holland.